

HOOGSTE TIJD VOOR DE LANGE TERMIJN!

Verslag ECN/PBL symposium over recente
ontwikkelingen in het energiebeleid

ECN/PBL

14 maart 2016

PBL

Colofon

Hoogste tijd voor de lange termijn! Verslag ECN/PBL symposium over recente ontwikkelingen in het energiebeleid.

© PBL Planbureau voor de Leefomgeving

Den Haag, 2016

PBL-publicatienummer: 2394

Contact

pieter.boot@pbl.nl, Epe Luken (bssec@ecn.nl)

Auteurs

PBL Planbureau voor de Leefomgeving en ECN Unit Beleidsstudies

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: ECN/PBL (2016), Hoogste tijd voor de lange termijn! Verslag ECN/PBL symposium over recente ontwikkelingen in het energiebeleid. Den Haag: PBL.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyses op het gebied van milieu, natuur en ruimte. Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties waarbij een integrale benadering vooropstaat. Het PBL is voor alles beleidsgericht. Het verricht zijn onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd.

Inhoud

Recente ontwikkelingen in het energiebeleid	4
Van Parijs...	4
... naar Nederland ...	4
... en voorbij de CO ₂	5
Maar wel samen	5
Al met al	6
Programma	7
Hoogste tijd voor de lange termijn!	7

Recente ontwikkelingen in het energiebeleid

Op vrijdag 11 maart 2016 organiseerden ECN en PBL een symposium over de recente ontwikkelingen in het energiebeleid, met het doel bij te dragen aan de discussie over de dilemma's van het energiebeleid, en gezamenlijke grond gericht op de lange termijn te vinden.

Van Parijs...

Wat betekent het klimaatakkoord van Parijs voor Nederland? In december 2015 zijn in de Franse hoofdstad ambitieuze doelen afgesproken: de opwarming van de aarde beperken tot ruim beneden 2 graden Celsius, met een streven naar 1,5 graad; zo snel mogelijk pieken van broeikasgasemissies; en netto nul emissies in de tweede helft van deze eeuw. De EU heeft eerder al een doel geformuleerd van 80-95% broeikasgasemissiereductie in 2050 en opzichte van 1990 en een tussendoel van 40% in 2030. Mondiaal realiseren van Parijs betekent dat de Europese doelstelling voor 2030 minstens 45% zou moeten worden om de ambities voor de lange termijn te halen. Voor 2050 zijn de scenario's minder eenduidig, maar voorbij de 80% emissiereductie ligt voor de hand.

... naar Nederland ...

In dat landschap zou Nederland logischerwijs, net als de EU, de ambitie moeten verhogen. Tegelijkertijd stevent Nederland volgens de Nationale Energieverkenning met het voorziene beleid af op zo'n 20% emissiereductie in 2030. Oftewel: hoogste tijd voor de lange termijn. Het is verstandig om nu al na te denken over hoe het eruit zou kunnen zien in 2050 en over de grote brokken die we altijd nodig zullen hebben. Energiebesparing, verstandig omgaan met duurzame biomassa, een circulaire economie, maatregelen in verkeer, en afvang en opslag van CO₂ lijken onmisbaar. Want als Nederland voorbij die 80% emissiereductie in 2050 wil, moet de CO₂-uitstoot praktisch naar nul. Dan blijkt al snel dat we niet zoveel opties kunnen laten vallen.

Een dergelijke ambitie vraagt het uiterste van alle sectoren. Een uitdaging ligt in de gebouwde omgeving, die in 2050 energieneutraal moet zijn. Let wel, 80% van de woningvoorraad in 2050 staat er nu al. De huidige kleine stapjes zijn vanuit een langetermijnperspectief niet optimaal. Sprongen naar nul-op-de-meter zijn nodig, maar nog lastig te realiseren. Het voorbeeld van de gebouwde omgeving leert: innovatieve financiering is nodig. Dan komt al gauw de vraag: hoe gaan we dit allemaal betalen, en wie dan? De financiële sector is in ieder geval in beweging. Grote veranderingen blijken vaak gepaard te gaan met veranderingen in die sector. Bij een consistente aanpak kan deze sector een belangrijke bijdrage leveren.

... en voorbij de CO₂

Moet dan misschien de internationale handelsprijs voor CO₂ leidend zijn voor de energietransitie in Nederland?

Het is een belangrijke randvoorwaarde, maar is niet voldoende. Het ETS werkt niet voor alle sectoren. Een totaalbeeld van waar we willen staan in de toekomst en wat ervoor nodig is om daar te komen zijn essentieel.

Een veel steviger verplichtend beleid van de rijksoverheid dan?

Daar zijn de meningen over verdeeld. Aan de ene kant gaat het niet snel genoeg: het Energieakkoord is een start. De overheid zou echter condities moeten stellen: verplichtingen geven duidelijkheid en zekerheid. Maar aan de andere kant: we moeten dit met elkaar doen. De energieke samenleving ten voeten uit.

Maar wel samen

Een gewaagde stelling: Nederlanders zullen in de toekomst nog veel meer windparken en zonneweides moeten accepteren en straks ook CO₂-opslag.

Energieke samenleving of niet: we hebben weinig keus. Maar dan moeten de bewoners er wel van kunnen profiteren. Naast een eerlijke verdeling van lusten en lasten, moeten we het hebben over nut en noodzaak. Wat betekent Parijs voor Nederland, maar ook: wat levert het op? Het gaat er om de transitie samen vorm te geven.

Hoe zit het eigenlijk met het industriebeleid?

In Nederland gaan industriebeleid en wetenschap hand in hand. Als industriebeleid start vanuit de vraag: 'wat moeten we in 2050 in Nederland kunnen?', weten de wetenschappers waar ze nu mee aan de slag moeten. Bijvoorbeeld Power to Gas, want het omzetten van energiedragers wordt cruciaal. Nederland kan bouwen op de sterkste functies: hubs en multidisciplinaire samenwerking.

In plaats van dure uitrol nu moet er veel meer geld aan technologie-innovaties en ontwikkeling besteed worden.

Het antwoord is duidelijk: we hebben de tijd niet om te wachten op nieuwe innovaties, maar dat hoeft ook niet. De technieken zijn er al, uitrol kan en moet nu al. Er moet dus wel meer geld in sociale en institutionele innovatie gestopt worden. Maar het gaat niet alleen om meer geld: meer rust in geld geven zou helpen, met een planning voor de lange termijn en grotere onderzoeksprogramma's.

Al met al

- Het EU-doel van 40% voor 2030 op weg naar de lange termijn zou minstens 45% moeten worden. Nederland zou logischerwijs volgen.
- 2030 is een tussenstap op weg naar 2050. Dus: nu al nadenken over grote brokken die je altijd nodig zal hebben.
- Alleen een CO₂-instrument is niet voldoende. Nevensdoelen zijn nodig om te weten dat we op weg zijn naar die grote brokken. Die doelen moeten zo zijn geformuleerd dat ze innovatie stimuleren en partijen ruimte geven.
- Wetenschap en industrie hebben elkaar nodig. Er is een belangrijke rol voor de gebouwde omgeving, maar daar leven vooral vragen, met name rond warmtenetten. Wel is duidelijk: kleine stapjes zijn niet genoeg.
- De financiële sector is heel belangrijk. De energietransitie vraagt veel up-front investeringen. De sector is daar nog niet op toegerust, maar is in beweging vanuit zowel kwetsbaarheden als nieuwe constructies.
- De energietransitie is een proces van alle partijen, dus zoek naar de beste verhouding tussen lusten en lasten, tussen samenleving en overheid. Het is een leerproces, maar wie bepaalt in dat proces dat we meer moeten gaan doen? Er komen nieuwe vormen van sociale innovatie en governance.

Programma

Hoogste tijd voor de lange termijn!

Onlangs zijn in Parijs internationale afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen zeer sterk te gaan beperken zodat op de lange termijn (>2100) de mondiale temperatuurstijging niet verder gaat dan twee graden of zelfs nog minder. De EU heeft met het oog op het tweegradendoel eerder al een doel geformuleerd van 80-95% broeikasgasreductie in 2050 en een tussendoel van 40% in 2030. Nederland komt met het voorziene beleid uit op ca 20% reductie in 2030. Daarom zal het energie- en klimaat beleid zich nu al veel meer moeten gaan richten op de lange termijn als we het tweegradendoel echt serieus nemen. Technologische vergezichten zijn er genoeg, maar voor de beleidsmakers blijft dat vaak abstract. Een duidelijke invulling van het Nederlandse langetermijnbeleid rond energie en klimaat ontbreekt nog. Er is nog veel onzekerheid over welke stappen en stapjes op de korte termijn effectief zijn op de lange termijn. Welk beleid leidt nu tot de maatregelen die passen bij de lange-termijn doelen? En welk beleid is eigenlijk contraproductief?

Hoe ziet het beleid er uit voor de lange termijn? Wat is de timing ervan? Moet het vooral stevige financiële kaders bieden of verplichtingen, bijvoorbeeld met een klimaatwet? Welke technologie moet ontwikkeld worden die past in dat lange termijnbeeld? Welke infrastructuur is nodig en welke instituties horen daarbij?

PBL en ECN ondersteunen het energie- en klimaatbeleid met kennis en onafhankelijke analyses. Met dit symposium willen we bijdragen aan de discussie over de dilemma's van het energiebeleid:

- Waar moet je als Nederland naartoe willen met je langetermijnbeleid? En hoe zet je als beleidsmaker stappen in die richting? Is het eigenlijk wel mogelijk om een inspirerend nationaal energieplan uit te zetten voor de langere termijn?
- Welke technologische opties heb je in ieder geval nodig om op de lange termijn op substantiële broeikasgasemissiereductie te komen? Kunnen verbeteringen van bestaande technologie de echte vernieuwing belemmeren?
- Welke financiële kaders ondersteunen het lange termijn beleid gericht op verduurzaming van het energiesysteem? En welke zijn belemmerend? Wat spreekt een investeerder aan?
- Realiseren we ons wel wat er moet gebeuren in onze woning en in ons bedrijf om de uitstoot zeer sterk te beperken? Hoe ziet onze maaltijd en vakantie er uit? En hoe zit het dan eigenlijk met industrie en de lucht- en scheepvaart?

Met vier inleidingen en een forumdiscussie willen we met u de discussie aangaan - en de gezamenlijke grond vinden. Het is immers de hoogste tijd!

Programma

- Wat betekent het klimaatakkoord van Parijs voor het Nationale beleid? Michel den Elzen, PBL
- Wat moeten we nú doen aan Biomassa, CCS, Elektrificatie, besparing? Jan Ros (PBL)
- Fundamentele keuzes voor verduurzaming van de woningvoorraad. Marijke Menkveld (ECN)
- Wat is nodig voor lange termijn financiering? Rens van Tilburg (Universiteit Utrecht, Sustainable Finance Lab)

Forumdebat o.l.v. Ton van Dril (ECN):

Wat moet er nu anders met het oog op de lange termijn?

- Paulien Herder (Hoogleraar Engineering Systems Design TU Delft)
- Agnes Mulder (CDA Tweede Kamer)
- Joris Thijssen (Greenpeace)
- Vera Pieterman (Ministerie van Economische Zaken, Energie en Omgeving)
- Reinier Gerrits (Vereniging Nederlandse Chemische Industrie)